

Олена Лесікова
*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ПІЗНАННЯ СВІТУ

Сучасна соціальна ситуація в Україні характеризується розширенням контактів з іншими країнами в галузі культури, науки, освіти. У зв'язку зі зміною акцентів у підготовці педагога професійна діяльність наповнюється новим змістом, обумовленим зміною цілей, структури й організації навчального процесу. Через зміну запитів суспільства до характеру володіння фахівцями навичками міжкультурного спілкування виникла гостра потреба в педагогах відповідного рівня й кваліфікації. Фахівець повинен бути підготовленим до діалогу культур, до пізнання навколишнього світу, а також повинен бути здатним інтегруватися у світовий культурний процес, не втрачаючи при цьому свою національну індивідуальність.

Можна стверджувати, що кожне людське суспільство з його цілеспрямованою діяльністю є носієм певної культури, що має певні різновиди. Виразником культури є людська мова. Зв'язок мови з культурою так само не потребує доказів, як і зв'язок мови з суспільством – її носієм. Звідси випливає важлива культурна функція мови. Вона відкриває індивідові доступ до багатьох культурних досягнень, допомагаючи залучити окрему людину в процес суспільного культурного розвитку.

Національні особливості культури виявляються в певних традиціях, які закріплюють результати суспільного розвитку, виробничої діяльності, класової боротьби певної нації або народності, а також у моралі, звичаях, традиційних художніх формах. Але найяскравіше вони виявляються в мові. Тут національні особливості і відмінності відбиваються так виразно, що незнання мови може великою мірою ускладнити доступ до здобутків відповідної національної культури. Адже, мова не існує поза культурою. Як один з видів людської діяльності, мова є складовою частиною культури, обумовленою як сукупність результатів людської діяльності в різних сферах життя людини: виробничої, суспільної, духовної. Як форма існування мислення і як засіб спілкування мова знаходиться в одному ряді з культурою. Вивчення світу носіїв мови спрямоване на те, щоб допомогти зрозуміти особливості вживання мови, додаткові значенні навантаження, політичні, культурні, історичні реалії, так як в основі мовного спілкування лежить взаємне знання реалій, знання

предмета комунікації між учасниками спілкування.

Між культурою і мовою існує тісний зв'язок. Мова, справляючи певний зворотний вплив на мислення, не може не впливати також і на культуру. Вона є одним із компонентів духовної культури суспільства, своєрідним продуктом соціального розвитку. Однією з рис, які характеризують культурну ситуацію розвинутих суспільств сучасного світу, є бурхливий розвиток засобів масової комунікації.

На початку ХХІ століття стає актуальнішою і займає домінуючі позиції концепція міжкультурного діалогу. Культури розвиваються і досягають кульмінації тільки одна в одній, при цьому важливо внутрішнє накопичення та збереження культури. Закон диференційованої єдності не означає, що культури можуть загубити свою індивідуальність та змішатися. Навпаки, це підкреслює глибину, винятковість кожної культури. Під комбінованим впливом двох факторів - суттєвої здатності культур до змішування і природного механізму будь-якого об'єднання – відбувається діалог культур. Відзначаючи діалогову сутність культури, В. С. Біблер зауважує: "Кожна культура є в певному розумінні "дволикій Янус", з однієї сторони – її обличчя повернуте до іншої культури, до свого буття в інших світах, з іншої – всередину, в глибину себе, в прагненні змінити і доповнити своє буття" [1, с. 187].

Дослідження світу спілкування показує, що відношення між культурами можуть бути різними. Жодна культура не може абстрактно претендувати на право бути універсальною. Універсальність складається із досвіду всіх народів світу, кожен із яких затверджує свою самобутність. Культурна самобутність та культурна різноманітність нерозривно пов'язані одна з одною. Ставлення культури до культури як до рівноправної, рівноцінної попри її відмінності, несхожості та унікальності, визначається як міжкультурний діалог, що сприяє розвитку в суспільстві соціокультурного розуміння належності до національного та світового співтовариства.

Структура компетенції являє собою складне утворення, що включає знання про рідну й іншу культуру, уміння й навички практичного застосування своїх знань, а також сукупність якостей особистості, що сприяють реалізації цих знань, умінь і навичок, і, нарешті, практичний досвід їхнього використання в ході взаємодії із представниками іншої культури. Міжкультурна компетенція є освітньою компетенцією при вивченні іноземної мови й іншомовної культури, при цьому об'єктом реальної дійсності при формуванні міжкультурної компетенції є процес спілкування представників різних культур.

Необхідність формування міжкультурної компетенції обумовлена розвитком сучасного інформаційного суспільства, що включає глобалізацію соціальних й економічних відносин, розширення контактів між культурами. При цьому виникає проблема взаєморозуміння між представниками різних культур, що виражається в загостренні глобальних проблем людства.

Основою формування міжкультурної компетенції є досвід міжкультурної діяльності й спілкування між студентами, що представляють різні культури, у ході якого виховуються особистісні якості, здобуваються знання й розвиваються вміння. Отже, для успішного формування міжкультурної компетенції необхідно організувати спілкування й спільну діяльність українських й іноземних студентів по взаємному вивченню культур один одного. Чудово, коли у студентів є нагода особисто прийняти активну участь у міжнародних заходах. Проте більш доступний спосіб спілкування між студентами різних країн здійснюється дистанційним шляхом, за допомогою засобів телекомунікації, електронної пошти, дискусійної групи, телеконференції.

На думку американського вченого Марка Ворчауера, оптимальною формою формування міжкультурної компетенції, а також найбільш ефективною формою організації навчання іноземній мові й культурі є телекомунікаційний міжнародний проєкт. У зв'язку з розширенням можливостей спілкування між різними культурами й розвитком засобів комунікації особливої актуальності набувають такі різновиди проєкту, як інформаційний і міжнародний з використанням комп'ютера й мережі Інтернет у процесі спілкування з партнером та у роботі з інформацією.

Діалог культур потребує створення діалектико-методологічних умов для вивчення іншомовної та рідної культури, вміння їх порівнювати. Культурні зміни належать до складних процесів, які відбуваються найчастіше під час взаємодії з іншими культурами. Ось чому щоб ефективно вивчати іноземну мову, треба усвідомити цінність власної, української культури, а це неможливо без визнання цінності нашої мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Библер В. С. От наукоучения к логике культуры / В. С. Библер. – М. : Вища школа, 1991. – 384 с.
2. Болотов В. А. Компетентна модель: від ідеї до освітньої програми / В. А. Болотов, В. В. Серіков // Педагогіка. – 2004. – № 10. – С. 8–14.
3. Воробйов Г. А. Розвиток соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземної мови / Г. А. Воробйов // Іноземні мови в школі. – 2003. – № 2. – С. 30–36.